

timään tutkijan tutkimustulosten pohjalta, onko sananlaskun mukainen elämä toteutunut Suomessa, sillä tutkimukseen osallistuneista somaleista 76 prosenttia oli joutunut viimeisen vuoden aikana ainakin kerran rasistisen rikoksen kohteeksi. Yleensä tärkeinä asuinpaikan kriteereinä haastattelutavat mainitsivat turvallisuuden ja muun muassa sellaisen paikan, jossa ei ole ”hirveästi rasisteja”. Koosteosan kuvaan 8 on koottu havainnollistavasti somalien asuinalueiden etnistä koostumusta koskevat toiveet ja niihin vaikuttavat tekijät.

Venäläisiä koskevassa empiirisessä analyysissä tutkija toteaa, että kaikki tutkimukseen osallistuneet venäläiset olivat asuneet kotimaassaan kerrostalossa päinvastoin kuin somalit. Suomeen muutto on merkinnyt venäläisille asuinolojen kohenemistä ja siirtymistä heidän tarpeitaan paremmin vastaaviin asuntoihin, ja tämä on myös, toisin kuin somalien kohdalla, tapahtunut. Venäjältä tulleet ovat usein muuttaneet pysyvästi, ja he ovat valmiit panostamaan asumiseen. Venäläisten alueellinen sijoittuminen muistuttaa heterolokalismaa, jossa maahanmuuttajat pystyvät säilyttämään vahvan etnisen yhteisön ilman alueellista keskittymistä. Venäläiset ja inkerinsuomalaiset kokevat muita suuria maahanmuuttajaryhmiä vähemmän syrjin-

tää, kun taas somalit ovat jatkuvasti alttiina rasistisille välikohtauksille. Tässä Dhalmann tuo esiin jaon näkyvistä ja näkymättömistä vähemmistöistä, mikä kuvastaa havaittua tilannetta. Koosteosan kuvassa 9 esitetään havainnollinen kooste venäläisten asuinalueen etnistä koostumusta koskevista toiveista ja niihin vaikuttavista tekijöistä.

Empiirisessä analyysissä on runsaasti haastatteluihin perustuvia sitaatteja, ja ne tuovat esiin yksilötason ”äänen” ja siten elävöittävät ja luonnollisesti syväluotaavat tietosisältöä. Niin sanotusta kovasta aineistosta olisi voinut tuottaa lisägraafikkua ja esittää perustietoja somali- ja venäläisväestöstä ja muuttovirtojen suuruudesta. Nämä ovat luonnollisesti valintakysymyksiä, ja tutkimuksessa on päädytty etupäässä niin sanottuun pehmeään aineistoon, joka on itsessään laadukasta.

Väitöskirjan lopuksi Hanna Dhalmann tuo esiin sen ongelman, etteivät maahanmuuttajaväestö ja kantaväestö kaikilla tasoilla kohtaa toisiaan ja että maahanmuuttajien kertomukset torjutuksi ja syrjityksi tulemisesta ovat sen ilmentymiä. Tässä kohtaamattomuudessa on vielä runsaasti parantamisen varaa, ja tutkija ehdottaakin seuraavaksi tutkimuskohteeksi selvittää kantaväestön kokemuksia asuinympäristönsä monietnistymisestä.

Seija Tuulentie

Mökkeilyn monet maisemat

Kati Pitkänen:

Mökkimaisema muutoksessa. Kulttuurimaantieteellinen näkökulma mökkeilyyn, Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies 31, Joensuu, 2011. (106 s. ja artikkelit)

Maaseudun haja-asutusalueilla on noin puoli miljoonaa kesämökkiä, joilla on lähes kolme miljoonaa käyttäjää, eikä näissäkään luvuissa pystytä ottamaan huomioon kaikkia erilaisia mökkeilyn muotoja. Kati Pitkänen väitöskirja on ensimmäinen kattava tutkimus suomalaisesta mökkeilykulttuurista. Pitkänen keskittyy tutkimuksessaan etenkin mökkeilyn tilallisiin kysymyksiin. Teoreettisesti väitöskirja lähtee kulttuurimaantieteen käsitteistöä ja etenkin maiseman käsitteestä. Tutkimusta ei kuitenkaan voi pitää yksinomaan maantieteellisenä maisematutkimuksena, vaan Pitkänen käsittelee maisemaa hyvin moniulotteisena siten,

että työ kertoo paljon suomalaisesta kulttuurista ylipäätään. Näin ollen väitöskirja mahtuu myös maantiedettä väljemmän kulttuurintutkimuksen kehukseen ja toisaalta sillä on annettavaa myös matkailututkimuksen ja maaseutututkimuksen monitieteisille kentille.

Keskeiset tutkimuskysymykset nousevat mökkeilyn muutoksen näkökulmasta. Pitkänen etsii vastauksia siihen, mikä mökkeilyssä muuttuu ja miten sekä millaiset tekijät ja toimijat ovat muutoksen taustalla. Mökkimaisemaa tutkitaan työssä kolmen näkökulman, alueellisen, kulttuurisen ja kokemuksellisen kautta. Näistä alueellinen lähes-

tymistapa korostaa maiseman aineellisuutta, historiallisuutta ja alueellisuutta ja liittyy kysymykseen siitä, millaiset maisemat valikoituvat mökkeilykulttuurin kohteeksi, millaisia alueellisia piirteitä on tunnistettavissa ja miten mökkeily vaikuttaa maisemaan. Kulttuurisessa näkökulmassa tarkastelun kohteena on mökkimaiseman kulttuurinen esittäminen, siihen liittyvät kulttuuriset käsitykset ja valtarakenteet sekä näiden haastaminen. Kokeuksellisessa tarkastelussa mökkimaisema hahmottuu subjektin toimintojen ja käytäntöjen kautta. Maisema-käsitteen moniulotteisuuden vuoksi jäsenitys on osuva ja kattava. Eri artikkelit tukevat näkökulmia ja tuovat erinomaisesti esiin mökkeilyn ja mökkimaiseman eri ulottuvuuksia.

Tutkimus koostuu yhteenveto-osuudesta ja kuudesta artikkelista. Artikkeleista ensimmäinen, *Second home landscape. The meaning(s) of landscape for second home tourism in Finland*, rakentaa vahvan teoreettisen pohjan mökkimaiseman (*second home landscape*) käsitteelle ja taustoittaa ilmiötä sekä historiallisesti että empiirisen kyselytutkimusaineiston avulla eri näkökulmista. Toinen artikkeli, *Foreseeing the future of second home tourism. The case of Finnish media and policy discourse*, tarkastelee tulevaisuudentutkimuksen näkökulmasta laajaa asiakirja- ja sanomalehtiaineistoa. Artikkelissa esitään heikkoja signaaleja mökkeilyn muutostekijöihin liittyen. Tällaisiksi signaaleiksi tunnistetaan muun muassa mökkeilyn kansainvälistyminen, alueellinen erilaistuminen ja turismiin kiinnittyminen. Artikkelissa *Contested cottage landscapes. Host society perspective to the increase of foreign second home ownership in Finland 1990–2008* tarkastellaan tarkemmin mökkeilyn kansainvälistymistä ja monikulttuurisuutta analysoimalla julkisen keskustelun suhdetta venäläisten mökkeilyyn Suomessa. Analyysi paljastaa, mitä suomalaiset ajattelevat omasta mökkikulttuuristaan peilatesaan sitä ulkomaalaisten mökkeilyyn. Kaiken kaikkiaan ulkomaalaisten mökkeily on monenlaisia tunteita herättävä kysymys.

Artikkelissa *Second home countryside: Representations of the rural in Finnish popular discourses*, mökkimaisemaa katsotaan maaseutututkimuksen näkökulmasta. Mökkeilyn maaseutu on artikkelin mukaan ennen kaikkea erämaista aluetta, jossa imitoidaan käsityksiä perinteisestä maaseutu-elämästä ja jossa ympäristöä käytetään hyvin perinteisin tavoin. Artikkelin *The role of nature in the place meanings and practices of cottage owners in northern environments* menee syvemmälle luonnolle annettaviin merkityksiin ja edustaa kansainvälistä vertaillua hyödyntävää laadullista tutkimusta. Artikkelin

syventää erinomaisesti usein toistettua kliseistäkin puhetta luonnon merkityksestä mökkilämässä tuomalla esiin, miten mökkiläisten ihanteet eivät monesti vastaa heidän luontoon kohdistuvaa toimintaansa. Artikkelin *Asutuksen ja mökkeilyn muutokset maaseudulla* poikkeaa muista artikkeleista paitsi suomenkielisyydellään myös sillä, että se on yksi luku laajemmasta käsikirjoituksesta. Sen vuoksi osa käytetyistä käsitteistä ja viittaukset tapaustutkimuksiin jäävät lukijalle hieman epäselviksi. Artikkelin mukaan puoltavat kuitenkin siinä esitetyt yleiset mökkeilyn alueelliseen jakaumaan ja sen muutokseen liittyvät tutkimustulokset.

Erityisen vahvaksi artikkelien muodostaman kokonaisuuden tekee se, että ne on pääosin julkaistu kansainvälisesti arvostetuissa julkaisuissa, ja näin ollen tutkimus osallistuu kansainväliseen tieteelliseen *second home* -keskusteluun. Temaattisesti artikkelit kuljettavat hyvin työn punaista lankaa, ja yhteenveto-osiossa artikkelit nivotaan yhteen ja teemaa kehitellään eteenpäin. Yhteenveto-osuudessa mökkeilyilmiötä tarkastellaan artikkeleista nousevista monista teoreettisista lähtökohdista. Maisemamaantieteen lisäksi mökkeily sijoitetaan osaksi matkailua ja maaseudun virkistyskäyttöä, ja tätä kautta Pitkänen päätyy erityiseen mökkimaiseman käsitteeseen, jota ei etenkin suomalaisessa kontekstissa ole aiemmin käytetty. Pitkänen käyttää tutkimuksessaan ansiokkaasti monenlaisia, laajoja aineistoja ja sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Monimenetelmällisyyttä ja triangulaatiota työssä on pohdittu ja aineistot on esitelty laajasti, mutta menetelmistä sinällään työssä kerrotaan varsin vähän.

Väitöskirja on vahva puheenvuoro suomalaisesta mökkeilykulttuurista osana maaseudun toiminnallista maisemaa. Työn heikkoudet liittyvät osin samaan asiaan kuin vahvuudet eli sekä muutoksen että maiseman käsitteiden kattavuuteen. Kun maisema ymmärretään näin laajasti, se tuo mukanaan monia käsitteitä, joihin työssä ei pystytä paneutumaan syvällisesti. Yhteiskunnallinen muutos teoreettisena käsitteenä tai maisema kokeuksellisena mielenmaisemana olisivat kaivanneet syvällisempää käsittelyä. Lisäksi muutoksen ja tulevaisuuden perspektiivistä on ongelmallista, että työssä on suurelta osin pitäyditty niin sanottuun perinteiseen mökkeilyyn, jolloin muut muutostrendit kuin ulkomaalaisten, ja tässä tapauksessa siis venäläisten, mökkeilyn lisääntyminen ja sen vaikutukset, jäävät suhteellisen vähälle huomiolle.

Kati Pitkäsän tutkimus on joka tapauksessa hyvä kokonaisuus ja perustuu tutkimuskohteen erinomaiseen, monen vuoden kuluessa kehitty-

neeseen tuntemukseen, empiirisen aineiston systemaattiseen keräämiseen sekä tutkimusmenetelmien monipuoliseen käyttöön. Mökkeilyn tutkimukseen Pitkäsän väitöskirja on hyvä avaus, mutta

kuten tekijäkin toteaa, syventämiseen on vielä tarvetta. Niin hallinnolliset kuviot kuin elämäntavalliset ja sosio-kulttuuriset muutokset kaipaavat kriittistäkin lisätutkimusta.

Anja Nygren

Monitasoinen metsien hallinta

Simo Sarkki:

'Site strikes back': multi-level forest governance and participation in northern Finland, Acta Universitatis Ouluensis B Humaniora 102, Oulu, 2011. (114 s. ja artikkelit)

Simo Sarkin väitöskirja käsittelee osallistumisen, osallistamisen ja vastarinnan problematiikkaa monitasoisen ympäristöhallinnan kehyksessä Pohjois-Suomen metsä- ja suojelualuekysymyksiin liittyen. Työssä on analysoitu useita eri tapaustutkimuksia Mallan luonnonpuistosta Oulangan kansallispuistoon, Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon sekä Muonion, Liperinsuon ja Ivalon metsäkonflikteihin. Tutkimus perustuu vuosina 2005–2010 kerättyyn haastatteluaineistoon, jota täydennetään metsänhallintaan liittyvän dokumenttiaineiston analyysillä. Väitöskirja käsittää neljä tieteellisissä sarjoissa julkaistua artikkelia, yhden artikkelikäsi- kirjoituksen sekä tiivistelmä-osuuden.

Sarkin tutkimusaihe liikkuu laajasti paitsi ympäristöantropologian ennen kaikkea yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen maastossa. Monitasoinen ympäristöhallinta on suhteellisen tuore tutkimusaihe, eikä sitä ole juurikaan käsitelty konventionaalisessa antropologisessa tutkimuksessa. Sarkin työ on sekä aiheeltaan että kysymyksenasettelultaan kunnianhimoinen ja haastava.

Sarkin tutkimusongelma on monipolvinen. Tiivistelmän alussa yhtenä keskeisenä tutkimusongelmana nähdään ympäristöhallintaan liittyvä vastarinta, toisaalla tiivistelmässä keskeiseksi tutkimusongelmaksi nostetaan paikallinen osallistuminen metsä- ja ympäristöhallinnassa, kun taas myöhemmin painopiste siirtyy yhä vahvemmin monitasoiseen ympäristöhallintaan. Tutkimusongelma on relevantti sekä tutkimuksellisesti että metsä- ja suojelualueisiin liittyvän poliittisen päätöksenteon ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kannalta. Kysymyksenasettelun tarkempi selvittäminen olisi kuitenkin auttanut lukijaa hahmottamaan paremmin sekä aihepiiriltään että

tutkittavilta tapauksiltaan laajan ja heterogeenisen väitöskirjatyön lähtökohtia.

Myös työn teoreettinen viitekehys on laaja ja monisyinen. Ensimmäisessä artikkelissa käytetään apuna Fikret Berkesin adaptaatioteoreettisia yhteishallintaan liittyviä näkemyksiä. Nämä näkemykset ovat saaneet suhteellisen vähän kannatusta viimeaikaisessa antropologisessa sekä muussa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa johtuen ennen kaikkea niiden melko ohuesta tavasta jäsentää luonnonvarojen pääsyyn, kontrolliin ja hallintaan liittyviä kysymyksiä. Artikkelin nojaa myös putnamilaiseen käsitykseen sosiaalisesta pääomasta, jota on viime aikoina kritisoitu ennen kaikkea siitä, ettei se ota riittävästi huomioon luonnonvarojen hallintaan liittyvien valtasuhteiden monimuotoisuutta. Toisessa artikkelissa analysoidaan sertifioidun luontomatkailun sosiokulttuurista ja institutionaalista kestävyttä. Artikkelin teoreettinen viitekehys liikkuu melko yleisellä tasolla konfliktien hallinnan kentässä. Tässä artikkelissa olisi yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen laajaa sertifiointeihin ja turismiin liittyvää poliittisen ekonomin ja poliittisen ekologian teoreettista kirjallisuutta voinut käyttää ehkä vahvemmin hyödyksi.

Kolmannessa artikkelissa hahmotellaan teoreettiseksi viitekehyyksiä kognitiivinen antropologia, joskaan viitekehystä ei sen selkeämmin pureta auki. Neljännessä artikkelissa käytetään latourilaisista toimija-verkostoteoriaa (ANT-teoria). Artikkelin alussa esitettyä, latourilaisittain keskeistä näkemystä muiden toimijoiden kuin ihmisten merkittävistä vaikutuksesta ympäristökysymysten rakentamiseen ei kuitenkaan täysin lunasteta aineiston analyysissä. Viides artikkeli pohjaa kriittiseen suojelututkimukseen, jota vahvistetaan etsimällä